

НАША ЦЕРКВА - КИЇВСЬКИЙ ПАТРІАРХАТ

РЕЛІГІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ ЧАСОПИСУ «БОРИСТЕН»

ВИДАННЯ БЛАГОСЛОВИВ ПРЕДСТОЯТЕЛЯ УПЦ КП ФІЛАРЕТ № 1 (137) 2015

СВЯТІЙШИЙ ПАТРІАРХ ФІЛАРЕТ ВІДЗНАЧИВ 86-Й ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

23 січня 2015 р. Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет відзначив своє 86-ліття. З нагоди свята Предстоятеля Української Православної Церкви Київського Патріархату його резиденцію з самого ранку відвідали високоповажні гості та надійшли вітальні адреси. Адресанти вітали Святійшого Владика з його довголітнім жертвним служінням українському народу та Православній Церкві, адже саме під керівництвом Патріарха Філарета Українська Православна Церква стала незалежною в управлінні від закордонного центру. А зараз, у час неоголошеної війни, Святійший Отець є духовним лідером нації та символом згуртування у боротьбі з окупантом.

Для Святішого Патріарха Філарета

У житті людини Боже проведіння,

Ніхто не може обминути.

Вибираємо свій шлях життєвий,

Не знаємо, куди дороги нас дальше поведуть.

Так Богом Вам судилось - Патріархом Філаретом України стати,

Щоб під Вашим омофором, тяжкою працею, зусиллям,

Виростала наша Рідна Церква

З найбільшої руїни, аж бракне слів, щоб описать.

Ваша Святість усе перемогла при Божій ласці, силі і любові,

Зуміла ворогам вказати на Божу допомогу, благодать.

І прикладом своєї праці, любов'ю до народу, України,

Побудувати Церкву на твердих основах всім до здивувань.

Дай Боже Вам і дальше йти завітченими успіхом стежками,

Допомогти народові та Україні пережить війну.

Молитися за нас усіх грішних, що Бога розпинали,

Бо церкви валили, ідолів хвалили, ворогу вірненько служили.

У Ваш великий День Народження бажаю,

Щоб за Вашим прикладом увесь народ прозрів.

Рідну нашу церкву полюбив, ворогові не служив,

За Вашу працю дякував, низенько поклонився, до Господа молився і

Многих Літ Вам побажав!

Любов Василів – Базюк (Канада)

ФУНДАЦІЯ ВОЛОДИМИРА ТА ЗОРЯНИ МОГУЧИХ ВЖЕ ВКОТРЕ ДОПОМОГЛА РЕДАКЦІЇ БЮЛЕТЕНЯ «НАША ЦЕРКВА – КИЇВСЬКИЙ ПАТРІАРХАТ»

Складніших часів аніж нині наш релігійний бюлетень не знав. В Україні війна! Але як і раніше з нами віддані друзі в західній діаспорі. Відшукати кошти для підготовки бюлетеня УПЦ КП на Сході України завжди було важко. А нині коли за кілька десятків кілометрів стріляють російські фашисти поготів. А тому ми щиро серцем вдячні усім, хто допомагає нам у ці трагічні часи. Зокрема, родинній Фундації Зоряни та Володимира Могучих з штату Нью-Джерсі (США), котра нещодавно поважно в черговий раз допомогла нашому виданню. І це справді похристиянські, коли віруючі українці по всіх світах з щирим серцем дякують Господа за його милість у такий шляхетний спосіб. Отож, молимо Христа, добродії Могучі, за Ваше здоров'я та довгі літа!

Влас інфом.

На фото: Пан Володимир Могучий промовляє до громади парафії Св. Вознесіння у м. Кліфтон (Нью-Джерсі), де він є старостою.

НАВІТЬ ВІЙНА НЕ ЗАВАДИЛА УКРАЇНЦЯМ З США ТРАДИЦІЙНО ДОПОМОГТИ ПРОВЕСТИ «УКРАЇНСЬКЕ РІЗДВО» В СІЧЕСЛАВСЬКОМУ СИРОТИНЦІ

Службу Божу провадить Владика Симіон у Храм Різдва Пресвятої Богородиці.

Вже не один рік редакція релігійного бюлетеня „Наша Церква – Київський Патріархат” слугує таким собі містечком благодійної допомоги з боку західної української діаспори Дніпропетровському обласному дитячому будинку для дітей з вродженими та придбаними фізичними вадами. За цей час зроблено чимало гарного для обділених долею дітей. Зокрема, шляхетною традицією стало тут проведення «Українського Різдва». Цьогорічне найбільше християнське свято не стало винятком. Хоч відбулося воно за умов війни Росії проти України. А значить попри піднесеність учасників і організаторів «Українського Різдва» вони ані на хвилину не забували про трагічні події, які відбуваються на Сході України, про загиблих бійців та захисників нашої Вітчизни.

Цього року для того аби обділені долею діти (найбільш

транспортальні) сповна відчули атмосферу Різдва було організовано відвідини служби Божої в Храм Різдва Пресвятої Богородиці Дніпропетровської Єпархії УПЦ КП. А перед тим шеф-редактор бюлетеня «НЦ-КП», письменник Фідель Сухонос розповів вихованцям дитячого будинку про традиції відзначення великого християнського свята в Україні, про його значення в житті нашого народу. Під час відвідин Храму сиріт поблагословив керуючий Дніпропетровською Єпархією УПЦ КП Владика Симіон.

Потім святкування продовжилися у приміщенні сиротинцю. Вже вдруге, як під час Різдва 2013-2014 р.р., дітей приїхали так само привітати представники вірменської громади Дніпропетровщини. Зокрема прибув протоієрей Вірменської Апостольської Церкви Тер Амазасп.

Вдячні маленькі глядачі та обслуга сиротинця.

Діти-сироти побіля входу до церкви.

З особливою цікавістю присутні вислухали священника Української Православної Церкви Київського Патріархату Ростислава. Душпастир докладно пояснив що означає для віруючої людини Різдво Христове, як має зустрічати і проводити цей день правдивий християнин. По завершенню свого слова отче Ростислав поблагословив обділених долею дітей, побажав їм усього найкращого.

Ну, а потім був святковий концерт. І звичайно ж дарунки з нагоди величного свята Різдва Христового.

Вочевидь, що діти не були б багаті на таку радість, аби не жертвність і правдиво християнська настанова читачів та прихильників релігійного бюлетеня «Наша Церква – Київський Патріархат». Зокрема, найсердечніше подяка родині Івана та Марусі Гнип з Каліфорнії, котрі своїм щедрим датком заклали основу для проведення такої величної імпрези. А так само ми щиро серцем дякуємо наступним добродіям:

Священник УПЦ КП о.Ростислав (зліва) та протоієрей Вірменської Апостольської Церкви Тер Амазасп промовляють до сиріт.

Маруся та Іван Гнип (Denair, CA.)
Українська євангельська Церква (Union, N.J.)
Раїса Кохно (North Porth, FL.)
Ніна Сакун і Анна Трагім (West Hartford, CT.)
Василь Карпенко (Monroe, MI.)
Дарія Самотулка (USA)
Богдан Чуловський (Tucson, AZ)
Віктор Бабанський (Watchung, N.J.)
Алла Черний (Oradell, N.J.)
Софія Петруша (Troy, MI.)

Отож, нехай Господь допомагає і продовжує літи тих, хто здійснює його заповіді про допомогу потребуючим не на словах, а на ділі! З роси Вам і води, шановні жертвовачі.

Влас інформ.

ОПОВІДАННЯ ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Було це давно, ще за старої Австрії, в далекому 1916 році. У купе першого класу швидкого поїзда Львів-Відень їхали англієць, німець, італієць. Четвертим був відомий львівський юрист Богдан Костів. Балачки велися навколо різних тем. Нарешті заговорили про мови - чия

краща, чия багатша і котрій з них належить світове майбутнє. Звісно, кожен почав вихвалити свою мову.

Першим заговорив англієць: - Англія - це країна великих завойовників і мореходів, які славу англійської мови рознесли по всьому світі. Англійська мова - мова Шекспіра, Байрона, Діккенса та інших великих літераторів та вчених. Отже, англійській мові належить світове майбутнє.

- Ні в якому разі. - гордовито заявив німець. - Німецька мова - це мова двох великих імперій Німеччини і Австрії, які займають пів Європи. Це мова філософії, техніки, армії, медицини,

мова Шиллера, Гегеля, Канта, Вагнера, Гейне. І тому, безперечно, німецька мова має світове значення.

Італієць усміхнувся і тихо промовив: - Панове, ви обидва помиляєтеся. Італійська мова - це мова сонячної Італії, мова музики і кохання, а про кохання мріє кожен. Мелодійною італійською мовою написані кращі твори епохи відродження, твори Данте, Боккаччо, Петрарки, лібрето знаменитих опер Верді, Пучіні, Россіні, Доницетті та інших великих італійців. Тому італійській мові належить бути провідною в світі.

Українець довго думав, нарешті промовив: - Я не вірю в світову мову. Хто домагався цього, потім був гірко розчарований. Йдеться про те, яке місце відводиться моїй українській мові поміж інших народів. Я також міг би сказати, що моя рідна мова - це мова незрівнянного сміотворця Котляревського, мова геніального поета Тараса Шевченка. До пророчих звучать Шевченкової поезії досі ніхто у світі не піднявся. Це лірична мова кращої з кращих поетес світу - Лесі Українки, мова нашого філософа і мислителя Івана Франка, який вільно володів 14 мовами, в тому числі нахваленими тут, проте рідною, а отже, найбільш дорогою, вважав - українську. Нашою мовою звучать понад 300 тисяч народних пісень, тобто більше, як у вас всіх разом узятих ... Я можу назвати ще багато славних імен свого народу, проте вашим шляхом я не піду. Ви ж по суті нічого не сказали про багатство й можливість ваших мов.

Продовження на 4 стор.

Початок на 3 стор.

Чи могли би ви, скажімо, своєю мовою написати невелике оповідання, в якому б усі слова починалися з однакової букви? - Ні, ні, ні! Це неможливо, - відповіли англієць, німець, італієць. - От вашими мовами це неможливо, а нашою це зовсім просто. Назвіть якусь букву, - звернувся він до німця. - Хай буде буква «П», - сказав той.

- Добре. Оповідання буде називатись ПЕРШИЙ ПОЦІЛУНОК.

Популярному перемишльському поету Павлу Петровичу Подільчаку прийшло поштою приємне повідомлення: «Приїждіть, Павле Петровичу, - писав поважний правитель Підгорецького повіту Полікарп Пантелеймонович Паскевич, - погостюєте, повеселитесь».

Павло Петрович поспішив, прибувши першим поїздом. Підгорецький палац Паскевичів привітно прийняв приїжджого поета. Потім підїхали поважні персони - приятелі Паскевичів... Посадили Павла Петровича поряд панночки - премилі Поліни Полікарпівни. Поговорили про політику, погоду. Павло Петрович прочитав підібрані пречудові поезії. Поліна Полікарпівна пограла прекрасні полонези Понятовського, прелюдії Пуччині. Поспівали пісень, потанцювали падеспань, польку. Прийшла пора - попросили пообідати. Поставили повні підноски пляшок: портвейну, пльски, пшеничної, підігрітого пуншу, пива. Принесли печені поросята, приправлені перцем, півники, пахучі паляниці, печінковий паштет, пухкі пампушки під печеричною підливою, пироги, підсмажені плячки. Потім подали пресолодкі пряники, персикове повидло, помаранчі, повні порцелянові полумиски полуниць, порічок. Почувши приємну повноту, Павло Петрович подумав про панночку. Поліна Полікарпівна попросила прогулятися по Підгорецькому парку, помилуватись природою, послухати пташині переспіви. Пропозиція повністю підійшла прихмілілому поету. Походили, погуляли ... Порослий папороттю прадавній парк подарував приємну прохолоду. Повітря п'янило принадними пахощами. Побродивши по парку, пара присіла під порослим плющем платаном. Посиділи, помріяли, позіхали, пошепталися, пригорнулися. Почувся перший поцілунок: прощай, парубоче привілля, пора поетові приймакувати.

В купе заплодували, і всі визнали: милозвучна, багата українська мова буде жити вічно поміж інших мов світу. Зазнаюкватий німець ніяк не міг визнати свого програшу. - Ну, а коли б я назвав іншу букву? - заявив він - Ну, наприклад, букву «С». Я своєю мовою можу створити не лише оповідання, а навіть вірш, де всі слова починаються на «С», до того ж будуть передавати стан природи, наприклад, свист зимового вітру в саду. Якщо ваша ласка, прошу послухати.

САМОТНІЙ САД.

*Сипле, стелить сад самотній
Сірий смуток, срібний сніг.
Сумно стогне сонний струмись
Серце слуха скорбний сміх.
Серед саду страх сіріє.
Сад - солодкий спокій спить.
Сонно сиплються сніжинки.
Струмись стомлено сичить.
Стихли струни, стихли співи,
Срібні співи серенад,
Срібно стеляться сніжинки -
Спить самотній сад.*

3 ЖИТТЯ УПЦ КП

СВЯТІЙШИЙ ПАТРІАРХ ФІЛАРЕТ ЗУСТРІВСЯ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ З «ДОН- БАСУ» ТА ПЕРЕДАВ НА ФРОНТ ТОННУ КОНСЕРВІВ З ТУШКОВАНИМ М'ЯСОМ ДЛЯ ХАРЧУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ

31 січня 2015 року у приміщенні Синодальної зали Київської Патріархії Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет зустрівся із військовослужбовцями батальйону «Донбас» та передав для харчування військових тонну м'ясних консервів.

Гроші на закупівлю 4000 банок консервованого м'яса були зібрані через скринь для пожертв у храмах Київського Патріархату.

Предстоятель Київського Патріархату зазначив, що коли російські бойовики знову почали наступ та постійні обстріли блокпостів та рубежів українських військових, особливо солдати на передовій повинні знати і пам'ятати, що Українська Церква, а відтак і Український Народ зі своїми захисниками.

Від імені батальйону «Донбас» консерви прийняв командир батальйону з позивним «Філін».

Командир батальйону подякував Святійшому Владиці та зазначив, що Київський Патріархат не вперше допомагає батальйону «Донбас». Завдяки допомозі Патріарха Філарета солдати отримали автомобілі, теплий камуфляжний одяг, взуття, харчі тощо.

У передачі харчів також взяв участь настоятель храму Різдва Христового на Поштовій площі у Києві протоієрей Микола Салабай.

ПО ЄПАРХІЯХ УПЦ КИЇВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ ГЕРОЇВ КРУТ

29 січня в день вшанування 97-ої річниці бою під Крутами єпархії УПЦ Київського Патріархату взяли участь в пам'ятних заходах.

Черкаська Єпархія

На сільському цвинтарі на могилах трьох невідомих Героїв-юнаків, які загинули в нерівному бою під Крутами, відбулася заупокійна молитва, яку звершив митрополит Черкаський і

Чигиринський Іоан у співслужінні настоятеля місцевої парафії протоієрея Василя Пleshинця, священників Черкаської єпархії, а також духовенства УАПЦ та УГКЦ. На скорботних заходах були присутні представники патріотичних громадських організацій, селищний голова Старосілля, місцеві жителі, учні Старосільської ЗОШ та багато небайдужих Черкащан.

Збереглися свідчення, що після бою під Крутами небайдужі українці, ризикуючи життям, добирались до місця битви і тихцем вивозили поранених. Одного зимового дня 1918 року через село Старосілля Городищенського району їхала підвода. Чоловік віз з-під Крутів свого пораненого сина та двох його товаришів. Зима, мороз, а батько все оглядається на сина та Бога молить - тільки б довести. Звідки були ті люди і як їх звали, у Старосіллі вже не пам'ятають навіть старожили. Казали, десь з Лівобережжя. Але переказували цю історію, бо ті, хто бачив це, розділили тоді горе батька, який в Старосіллі втратив своє дитя. Поранені юнаки так і не доїхали до домівки, померли... Трьох студентів-героїв батько вирішив поховати там, де душа до Бога відійшла. На сільському цвинтарі Старосілля поряд викопали три могили, на них поставили дерев'яні хрести, які назвали «Крутівськими». У селі пам'ятали про ту подію, але вголос не говорили - часи були не ті. Багато років місцевий краєзнавець, нині вже покійна Людмила Старіченко, доглядала за могилами - хлопці були поховані біля її мами. Коли жінки не стало, її справу продовжила місцева жителька Людмила Удовик, яка попросила місцевого священника Василя Пleshинця, коли її не стане, подбати про могили Героїв. Привела на цвинтар, показала могили і, як за рідними, заплакала та помолилась...

Упродовж останніх років численне духовенство та віряни 29 січня приходять на могили Крутян в Старосіллі, щоби помолитись за безсмертні душі Героїв.

за матеріалами прес-служби
Черкаської єпархії

Вінницька єпархія

29 січня в день вшанування 97-ої річниці бою під Крутами громадськими організаціями Калинівки «Студентська «Свобода», пластунамським куреном міста було організовано смолоскипну ходу містом.

Хода завершилась біля монументу пам'яті Героям «Небесної Сотні» на центральному майдані міста де відбувся мітинг.

Розпочався він з панахиди, яку відправив благочинний Калинівського і Хмельницького районів настоятель храму святого Миколая Чудотворця Української Православної Церкви Київського Патріархату протоієрей Орест Шпак. У своїй проповіді він звернув увагу на вшанування героїв Крут, а також героїв України, що в цей час боронять незалежність на Сході, на байдужість оточуючих до тієї небезпеки, в яку потрапила

наша Батьківщина. Не дивлячись на те, що тут були присутні люди різних конфесій, ці слова були зрозумілі для всіх.

Зі словом виступив заслужений діяч культури Калинівського району, ветеран українського національно-визвольного руху під проводом ОУН-УПА - Григорій Патрак-Кухаренко. Оптимізм, який він вклав у кожне сказане слово зворушило всіх присутніх.

Історичний екскурс у минуле провела представник молодіжної скаутської організації Євгенія Ягліньська. Всі виступаючі були єдині в одному: перемога буде за правдою, а правда на боці незалежної, єдиної, соборної України. На завершення заходу всі небайдужі мешканці Калинівки разом заспівали Славень.

за матеріалами прес-служби
Вінницької єпархії

Волинська єпархія

Митрополит Луцький і Волинський Михаїл взяв участь у мітингу-реквіємі й очолив заупокійну літію за загиблими героями під Крутами перед пам'ятним хрестом на їхню честь.

У слові високопреосвященний зазначив: це день як скорботи, так і духовного піднесення. «День скорботи, бо згадуємо події, які тривожать наш розум, коли молодь пішла захищати незалежність молоді держави. Але й надихаємось великою вірою від них, малоозброєних, необстріляних, але глибоко люблячих свою державу юнаків, які без страху, без вагань пішли, грудьми захищаючи Україну».

Проводячи паралелі із сучасними подіями, митрополит завершив: «Ми переможемо - своєю вірою в Бога й Україну».

Продовження на 6 стор.

Початок на 5 стор.

Із владикою молились: канцлер єпархії протоієрей Микола Цап, декан кафедрального собору Святої Трійці протоієрей Микола Нецькар, ректор Волинської православної богословської академії протоієрей Володимир Вакін, міське та соборне духовенство, голова ОДА Володимир Гунчик, голова облради Валентин Вітер, міський голова Микола Романюк, громадськість міста, учнівська і студентська молодь.

Подібні богослужіння відбулись і в інших деканатах єпархії.
**за матеріалами прес-служби
Волинської єпархії**

Кіровоградська єпархія

29 січня 2015 року єпископ Кіровоградський і Голованівський Марк взяв участь у заходах з нагоди відзначення 97-ї річниці з дня героїчної битви під Крутами, яка стала символом боротьби українського народу за свободу і незалежність.

Аби вшанувати пам'ять загиблих українців, до пам'ятника Тарасові Шевченку покласти квіти прийшли перші особи об-

ласті та міста, інтелігенція та небайдужі громадяни міста.

Після відкриття заходу перед велелюдним зібранням виступив відомий кіровоградський історик і краєзнавець Сергій Шевченко. Він розповів присутнім про деякі деталі того героїчного вчинку молодих студентів і провів паралелі з сьогоденням, оскільки зараз, як і тоді, війною на Україну йде північний агресор Росія.

Після цього виступу перші особи міста та області, містяни вшанували пам'ять Героїв покладанням квітів біля підніжжя пам'ятника.

Завершив захід єпископ Марк, який у співслужінні місцевого духовенства звершив заупокійну літію за всіма загиблими українцями, які полягли у бою під Крутами і бійцями АТО, які загинули захищаючи українську державність на теренах Донецької та Луганської областей.

У своєму слові, яке архієрей виголосив після молитви, він зазначив, що українці як тоді, так і сьогодні стоять перед вибором: чи захищати свою державу, чи здатись на волю агресора. Оскільки в минулому тільки декілька сотень юнаків стали на оборону своєї країни, а більшість проігнорувала загрозу, то Україна зазнала поразки у боротьбі із червоною ордою. Як наслідок – голодомори, репресії, знищення духовенства та інтелігенції, війни... Якщо сьогодні буде проявлено таку ж байдужість, то важко уявити майбутнє України. Тому кожен має бути на передовій, чи то словом, чи ділом, чи думкою, чи молитвою.

Після слів архієрея прозвучали духовний гімн "Боже Великий Єдиний" та гімн України, якими було завершено скорботний захід.

**за матеріалами прес-служби
Кіровоградської єпархії**

З ЖИТТЯ БРАТНЬОЇ ЦЕРКВИ

«ПЕРЕДАЙТЕ ТИМ, ХТО НА ПЕРЕДОВІЙ ЗАХИЩАЄ НАШУ УКРАЇНУ, ЩО МИ РАНО, ВДЕНЬ І ВНОЧІ ЗА НИХ МОЛИМОСЯ...» – ГЛАВА УГКЦ ДО ВОЛОНТЕРІВ ТА КАПЕЛАНІВ

15 січня Блаженніший Святослав, Глава й Отець УГКЦ, поблагословив у Києві поряд із Патріаршим собором Воскресіння Христового волонтерів та капеланів, які повезли необхідні для військовослужбовців речі в зону АТО.

Серед них теплі речі (форма), берці, продукти тощо. Крім цього, військовослужбовців Доброю Новиною звеселятиме театр «Притча», учасники якого також вирушили в зону АТО.

«Передайте тим, хто на передовій захищає нашу Україну, що ми рано, вдень і вночі за них молимося. Молитва УГКЦ, зокрема тут у Києві, відбувається безперервно. Також передайте вітання нашим капеланам, які душпастирюють там. А вам бажаю щасливої дороги й успішного сповнення місії. Усім волонтерам, які зібрали кошти та закупили необхідні речі, велике спасибі», - звернувся до волонтерів Глава Церкви.

Як відомо, речі закупив Департамент у справах душпастирства силових структур Патріаршої курії УГКЦ за допомогою волонтерів Києва і поодиноких жертводавців.

Департамент інформації УГ

ГЛАВА УГКЦ У ЛЬВОВІ ВИСТАВИТЬ ДЛЯ ПОЧИТАННЯ СВЯТИНЮ НЕРУКОТВОРНОГО ОБРАЗУ ІСУСА ХРИСТА

У п'ятницю, 30 січня 2015 року, Блаженніший Святослав, Глава й Отець Української Греко-Католицької Церкви, у співслужінні з владиками Синоду УГКЦ відслужить Вечірню в архикафедральному соборі Святого Юра, після якої відкриє для привселюдного почитання Нерукотворний образ Ісуса Христа.

Нагадаємо, що святиня буде виставлена для почитання з 30 січня до 15 лютого 2015 року. Постійне місце перебування цієї унікальної реліквії – особиста захристія Папи Франциска. Востаннє була вивезена з Ватикану сто років тому.

На прохання Митрополита Львівського Ігоря, за благословенням Предстоятеля УГКЦ Блаженнішого Святослава, Папа Франциск дає для молитовного почитання в Україні оригінал Нерукотворного образу Ісуса Христа.

НАШІ ПОБАЖАННЯ І НАШІ ДІЯННЯ

Є в нашому народі звичай, що з нагоди церковних чи світських свят вітаємо одне одного і переказуємо різні побажання. Найбільш інтенсивним щодо цього є кінець грудня і початок січня. І це не безпідставно.

У другій половині грудня поступово довшіє день. Отже, є надія на світло і тепло. Інша причина – закінчення одного року і початок наступного. Кінець старого року – це час підбиття підсумків того, що було, а початок нового – припущення, що буде; пора сподівань на краще.

Для віруючих людей, зокрема християн, період на зламі років – це літургійне нагадування, що Бог, прийнявши також людську природу, прийшов до людей, щоб бути з ними та вести їх до дочасного та вічного щастя.

А в євреїв, наприклад, на грудень припадає свято світла, для якого властиве благодійництво. Ті обставини, прикрашені та доповнені різними радісними звичаями, пояснюють атмосферу зичливості, яка панує в ту пору року.

Подумаймо, чого ми одне одному зичимо. Звичайно, те, що іншим щиро бажаємо, є корисне і приемне.

Але особливість наших віншувань чи побажань – що все те добро, яке висловлюємо, – це щось, що має статися, або щось, що хтось має нам дати. Згадайте, що ви бажали цього року своїм рідним, приятелям, знайомим, і переконаєтеся, що це справді так.

Хочу додатково запропонувати інший зміст побажань, не тільки такий пасивний. На мою думку, було б корисно, якби ми могли бажати всім, до кого звернена наша зичливість, щоб вони могли своєю працею, своїм зусиллям, своїми стараннями досягнути те, що добре для них та для дорогих їм осіб чи навіть для всієї спільноти. Побажаймо, отже, бути діячими, а не тільки споживачами.

Говорючи про добре здоров'я, – бажаймо, щоб адресати

Упродовж двох тижнів вірні матимуть можливість диткнутися святині світового значення, помолитися перед нею. Організатори закликають усіх, хто збирається відвідати собор Юра, не брати із собою жодних зайвих предметів, великих валіз чи будь-чого, що могло б зашкодити безпеці людей і реліквії.

Довідка:

Нерукотворний образ Господа нашого Ісуса Христа – це особлива ікона Спасителя, зображена в чудесний спосіб не людською рукою. Науковці розглядають його як одне з найдавніших зображень лику Христа, які дійшли до наших днів.

Цей образ є особливою реліквією для християн. У Церкві він відомий також як Спас Нерукотворний, Святий Лик, Зображення з Едесси або Мандиліон, що в перекладі означає «обрус».

Історія Нерукотворного образу оповита багатьма переказами. Відомо кілька версій походження цієї святині, з яких найпоширеніші дві. Одна з них говорить про праведну жінку Вероніку, яка отерла обличчя Христа під час хресної дороги. Інша вказує на історію зцілення едеського царя Авгаря ликом Спасителя, зображеного в чудесний спосіб на полотні, яким Христос отер своє обличчя.

Сьогодні цей Нерукотворний образ Господній, як неоціненний скарб християнської традиції, зберігається у Папській захристії Сикстинської капелли. Щороку він виставляється для почитання після Вечірні у 5-ту неділю Великого посту в базиліці Святого апостола Петра, на балконі над монументальною статуєю святої Вероніки, котра тримає в руках хустину, на якій відбите Христове обличчя.

Прес-служба Львівської архієпархії

нашої зичливості вміли і хотіли берегти своє здоров'я.

Згадуючи про добробут, – бажаймо, щоб ті, до кого звертаємося, вміли і хотіли заробити собі на добробут. Кажучи про мир та злагоду, – побажаймо щирої охоти чинити добро та усувати будь-яке насилля тощо.

Нема на світі нікого іншого, хто б бажав нам більше добра, як той, народження якого у ці дні святкували.

Гляньмо на Його життя. Він цілковито і безповоротно поспіватив себе нам.

Якщо хочемо, щоб іншим людям було добре, подумаймо не тільки про те, що їм побажати словами, а й що для їхнього добра ми могли б досягнути ділами.

Любомир, Архієпископ-емерит

ПРОПОВІДЬ ПРО СМЕРТЬ

«Смерть не трубить, коли губить» (укр. прислів'я).

СЛАВА ІСУСУ ХРИСТУ!

Дорогі у Христі брати та сестри! У нашому дочасному житті часто зустрічаємося з обличчям неблаганної смерті, куди не глянь. Одні від смерті тікають, інші її можуть на диво й... обожнювати. Тому що ми є особами релігійними відповідно до своєї людської природи, неодноразово у глибині безсмертної душі, відчуваємо, що попереду жде на всіх вічність. Якою вона насправді буде – до кінця не знаємо. Тільки людина може думати про сенс життя та смерті чи мати усвідомлення себе самої на противагу, наприклад, до тварин, які керуються інстинктом...

День смерті кращий від дня народження, згідно з твердженням старозавітного Еклезіяста (пор. Екл. 7, 1), хоч важко часами змиритися зі смертю рідних, близьких людей, зокрема, якщо жив з кимось під одним дахом. Нелегко на загал щось чи когось втрачати – найдорожче...

Існує така притча «Про життя і смерть». Колись давним-давно один чоловік забрався на саму вершину світу і прокричав: «Господи, ну чому я завжди когось втрачаю: рідних, близьких, друзів? Чому не можна зробити так, щоб Ти не відбирав їх у мене? Чому не можна взяти хоча б одного і залишити нас далі радіти життю? Я проклинаю Тебе за це!»

Почув його Бог і сказав: «Добре, Я виконаю твоє прохання. Але тільки кому померти – ти повинен вирішити сам!»

Прийшов чоловік додому і думає, кого ж віддати Богові?!
– Сім'я? Не для того вона в мене, щоб її віддати!
– Себе? Не для того я створив сім'ю, щоб умирати!
– Друзі? Не для того вони мене рятували від смерті, щоб їх тепер зраджувати!

– Рідня? Не для того ми ділили хліб, щоб у них відніматися!
... І піднявся він назад на гору, почавши благати: «Господи! Мені нікого Тобі віддати! Я не зміг зробити вибору! Не зміг!»

І відповів Бог: «Запам'ятай! Завжди важко втрачати близьких тобі людей! Але, повір, вирішувати, чиє життя можна за-

брати – у сто разів важче! Тому наступного разу добреподумай: проклинати мене чи дякувати, що Я прийняв це рішення за тебе!»

Люди належать цілком Богові, навіть якщо і не вірять у всемогутнього Творця. «Ніхто бо з нас не живе для себе самого і ніхто не вмирає для самого себе: бо коли ми живемо, для Господа живемо; і коли ми вмираємо, для Господа вмираємо. Отож, чи ми живемо, чи вмираємо, ми Господні» (Рим. 14, 7-8). Тільки Йому одному належить право загасити свічку тимчасового існування чи дозволити, щоб вона догоріла до кінця. Господь, як той провідник у поїзді, знає, коли і де (на якій життєвій станції) нам слід вийти. Все, безперечно, в міцних Божих руках. Тільки вірмо в цю важливу істину. У св. Писанні Ісус говорив до Марти: «Я – воскресіння і життя. Хто в Мене вірує, той навіть і вмерши житиме! Кожен, хто живе і в Мене вірує, – не вмере повіки» (Ів. 11, 25-26).

Біймося насамперед духовної смерті, бо вона є набагато страшнішою за смерть фізичну, тобто коли відкидаємо вперто милість Всевишнього, Христову Церкву (недільні та святкові богослужіння), святі таїнства тощо. Ось це причина для ридання, якщо ми чи інші потопіємо у важких гріхах без палкого покаяння... Крокування без автентичної мети, світла Спасителя – дорога у пекельну прірву. Безсмертну душу варто не втомно берегти як зіницю ока, тому що це безцінний духовний скарб, більший за всі світові маєтки.

У майбутньому, в час правління Царства Господа, смерті як такої вже не буде: «Бог витре кожному сльозу з очей їхніх; і смерті не буде більше, ні скорботи, ні плачу, ні болю не буде більше, бо все попереднє минуло» (Одк. 21, 4). Отож, нехай ці біблійні слова будуть для нас завше потіхою, даруючи впору надію на щасливу вічність після тернистого земного шляху.

о. Миколай МИКОСОВСЬКИЙ

З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ

КИЇВ, МАТІР ВСІХ ЦЕРКОВ РУСЬКИХ: ВИРАЖЕННЯ СТАРОДАВНЬОГО ЕКЛЕЗИОЛОГІЧНОГО ПРИНЦИПУ

Автокефалія місцевої (локальної) православної церкви завжди встановлювалася на підставі Апостольського 34-го Канону.

Західні християни ніяк не можуть збагнути і досі, що Православна Церква за своїм устроєм не нагадує ту піраміду, якою є, власне, Римо-католицька церква, ухвали якої приймаються виключно у її центрі, яким є місто Рим. Однак було б

ересно сказати, що у православної церкви відсутній центр, і за своєю структурою вона являє собою децентралізовану, тобто акефальну організацію, не маючи свого глави. Якщо католиків запитують, хто є главою Церкви, вони завжди кажуть: «Папа Римський». Православні ж на те ж питання дають відповідь: «Глава Церкви Господь наш Бог і Спаситель Ісус Христос. «Православна Церква має тільки один харизматичний центр, свого Главу, Яким є Христос; і тільки в одному сенсі: Святий Дух, нероздільний з Сином завжди діє спільно і роздільно з Ним, – Він проявляється у Вселенських Соборах, місцевих і обласних

синодах і через пророчого Духа Своїх святих, які утвердили своє життя після виникнення церкви (еклєсії). «Бо благодать і дар, що є у Трійці, даються від Отця через Сина в Дусі Святому» «Неможливе наділення даром в нас, крім в Дусі Святому. Все, що відбувається і діється, – то через Слово і Дух». «Дух дійсно невіддільний від Сина» – так вчить нас великий Афанасій Олександрійський.

Дуже важливе поняття, яке знаходить свій вияв в житті Православної Церкви: це місце Євангелії і Передання, які як співсутнісні, знаходяться нероздільно одне біля одного. Отці Церкви свідчили про Євангелію і водночас про вірність Передання. «Поміж ученнями і заявами, які охороняються в Церкві, одні з них ми зберігаємо у письмовій формі, інші ж ми усно прийняли від апостольського Передання. Усі вони мають ту ж саму силу благочестя, не йдуть врозріз одне з одним, бо якби ми спробували вилучити неписані передання, як такі, що не володіють великою силою, ми б несвідомо нашкодили Євангелії, применшуючи значення суттєвих тверджень у ньому (про православну віру)».

Так вчить нас святий Василій Великий, митрополит Кесарійський і Каппадокійський.

З точки зору своєї зовнішньої організації, Православна Церква є децентралізованою, кожна Помісна Церква є Єдина Свята Католична (Соборна) і Апостольська Церкви у всій

її повноті. Помісна церква починається з єпархії діоцезії) на чолі з єпископом: «Там, де є єпископ, є еклєсія (церква)» (7) Це визначення, яке ми наведемо, часто приписується Св. Кипріану Карфагенському, і взяте з послання святого Ігнатія Богоносця до мешканців Смирни. Великий Богоносець додає: «Будьте єдині зі своїм єпископом» і «Дивіться на свого єпископа, як на Христа». І це не просто напучення і звичайні поради. У цьому і полягає харизматична реальність першого первинного осередку Церкви: єпархія, зібрана єпископом і згуртована навколо нього, повинна дивитися на нього як на Христа. Але незабаром Церква визначила, що на підставі ухвал певних апостольських соборів, питання слід розв'язувати не одному єпископу, хай то він сидить на престолі великого міста, але й усією сукупністю єпископів області. Таке влаштування перших обласних соборів робилося ще й для того, щоб втілювалося на практиці слово апостолів на першому соборі в Єрусалимі: «Святий Дух, і ми вирішили ...». Але й такою мірою, щоб задувалася і була живою у сприятливі моменти в житті Церкви харизма єпископської єдності. Той факт, що тільки єпископат створений за образом апостольської громади. Христос мав не одного апостола, а дванадцятьох, і навіть більше, разом з апостолом Павлом і Матфія і сімдесят (учнів). Святий Кипріан нічого іншого не сказав, коли мова йшла про всецілість єпископського організму: «Існує тільки один єпископат, кожний член якого, будучи його складником, становить міцну основу; як є лише одна Церква, яка, завдяки своїй невичерпній родючості охоплює багатьох віруючих». Саме з таким усвідомленням Кипріан скликав і головував на обласних соборах в Африці, зібраних відповідно до канону 34 апостольських правил: «Для врегулювання деяких справ, піддаючи їх перегляду на зібранні, ми зобов'язані, улюблені браття, зібратися разом з багатьма єпископами і провладити собор». Все це було сказано в передмові одного листа на ім'я римського папи Стефана, з приводу питання про хрещення еретиків. (Карфагенський собор, навесні 256 р.). Апостольське правило 34 є найдавнішим і найзаконнішим, воно – корінь усіх інших вселенських канонів, які стосуються устрою Церкви. Вона є основою і наріжним каменем усієї харизматичної споруди Еклєсії. Кожна (національна чи провінційна) місцева церква має свого власного зверхника. Не вдаючись у подробиці православної еклєзіології про організацію та верховну владу в Церкві, зверхник її є лише першим серед інших єпископів згідно з цим Апостольським Правилем 34, яке ми щойно згадали. Правило 34 зобов'язує єпископів кожного народу (або області) обирати свого «Протос» (Першого) і «вони нічого не вирішують без свого (першого) очільника і очільник нічого не вирішує без згоди всіх. «Зрозуміло, як цей перший (Протос-предстоятель – прим.) обирається всією сукупністю єпископату помісної церкви, його слово має велику вагу, а як особа він наділений дуже великими повноваженнями. По суті, це є церковне вираження синергії та єдності в різноманітті іпостасей (осіб). Єдність одного церковної організму в якомусь одному місці (місцевості), з одним главою і взаємодія (синергія) з ним (главою) проявляється у діяльності, яка не суперечить, а узгоджена з потребами усього всього організму. Предстоятель (Протос), водночас, знаходить розуміння в інших єпископів, а сам він не тільки слухає інших єпископів, але й несе відповідальність за те, щоб бути живим харизматичним вираженням єдності цієї помісної Церкви, як у своїх діях, так і в словах. Ось чому він завжди оточений честию.

Всім відомо, що першість честі серед всіх патріархів і предстоятелів після розколу 1054 р. перейшла до Другого Риму, Константинопольського Патріархату. Але, як нам видається, не варто забувати, що ця першість полягає у першості служіння (дияконії) на користь усім, а не у верховенстві цього престолу над усіма іншими, тобто виступати ніби «православною» відповіддю на Римсько-католицьку еклєзіологію. У Православній Церкві не існує такого уявлення, щоб якийсь один єпископ мав зверхність над іншим, вважався б верховним суддею у розв'язанні конфліктів в Церкві та між іншими єпископами. Звісно, право на оскарження (апеляцію), визначене канонами 3 і 5 Сардикійського собору відноситься до Першого престолу, як про це і згадано на 5-у Константинопольському (Фотієвому) соборі (879-880), але ці канони, – не вдаючись у подробиці – не встановлюють права для патріарха Константи-

нопольського втручатися в справі іншої автокефальної Помісної Церкви чи й навіть автономної. Ці останні обов'язки належать Соборам (місцевим, обласним або Вселенським), які регулюють життя Церкви, відповідно до Апостольського правила 34 і приймають усю юриспруденцію, усі канони попередніх вселенських соборів, загальних соборів, поміщені в «Pidalion» і канони святих отців Церкви. Багато з цих канонів за своїм змістом перегукуються із сардикійськими, для того, аби чітко визначити прерогативи двох престолів – римського і константинопольського, особливо апостольські канони 34, 37, 74, 75, канон 6 1-го Константинопольського собору, канони 14, 15 і 20 Антіохійського собору, канон 40 Лаодикійського, канон 15 Карфагенського соборів. Але, звичайно, канони 9 і 17 Халкідонського собору найліпше урівноважують і доповнюють канони сардикійського собору. А тому послухаймо, з приводу цього, видатного коментатора Зонару: «Сенс цього (сардикійського) канону полягає ось у чому: він розподіляє судові повноваження (юрисдикцію). Коли єпископ звинувачує іншого єпископа, або коли священник звинувачує єпископа, тоді суддею (у їх справі) виступає той митрополит, якого канон називає єкзархом діоцезії (єпархії). Але коли єкзарх судиться зі своїм митрополитом, тоді у цій справі він повинен звернутися до юрисдикції єпископа Константинопольського.

Але ніколи не траплялося, щоб константинопольський єпископ не виступав у ролі судді усіх митрополитів. Він був суддею лише тих митрополитів, котрі були йому підпорядковані. Тому він не міг чинити суд над сирійськими, палестинськими, фінікійськими чи єгипетськими митрополитами, діючи відтак проти їх волі. Адже, скажімо, сирійські митрополити чинили послух антіохійському єпископу; своєю чергою, палестинські (єпископи) підпорядковувалися єрусалимському; єгипетські ж єпископи міг розсуджувати лише олександрійський єпископ. Тобто вирішували позови між ними (митрополитами) ті (єпископи), які володіли правом розпоряджатися (митрополитами), як підпорядкованим їм у юридичному відношенні. Таке пояснення повністю відповідає православному вченню про застосування першості, у такому вигляді, у якому вона має існувати в Православній Церкві.

Співпраця (часто тут мова йде про термін «лояльність») як духовна, так і патріотична завжди необхідна між національною церквою і державою. Єдність Православної Церкви реалізується, відтак, у єдності віри і визнання Православною Церквою, інших церков-сестер, у чистоті їх апостольських традицій і таїнств, які вони поширюють. Але багато суворих обставин виникло протягом століть, які глибоко змінили критерії визнання Православної Церкви однією або кількома іншими автокефальними Церквами. Проголошення автокефалії якоїсь однієї Церкви, якщо воно, зрештою, було реалізовано, визнанням її з боку Константинопольського патріарха в тісній взаємодії з базилевсом (імператором), потребувало завжди візантійської імперської моделі, на яку та чи та церква посилалася, щоб пояснити й обґрунтувати набуття автокефалії, що на початку самого процесу виражало волю державного правителя, обставини, в яких зароджувалася нова Помісна Церква в той час – коли у державі правила імператор, король чи принц. Це воля «князя» неодмінно пов'язувалася з волею єпископату, і призначеного предстоятеля нової національної Церкви, які чудово усвідомлювали абсолютну і істотну заповідь Господню: «Навчайте всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, Сина і Святого Духа» (Мф. 28:19-20). Саме величне усвідомлення скорятися аж до самої смерті всім заповідям Господнім і особливо цій останній, завжди, впродовж всієї своєї історії, надихало єпископів Української Православної Церкви в боротьбі за існування автокефальної Православної Церкви в межах української держави.

Історичні обставини виникнення перших автокефальних церков, пов'язані із зменшенням візантійських земель.

Розглянемо тепер, яким чином здобувалася автокефалія тих помісних церков, які нам відомі сьогодні впродовж тривалої історії Церкви, починаючи з 8 ст. Автокефальною церквою, яка вже існувала незалежно від Константинопольського престолу, була Кіпрська Церква, заснована апостолом Павлом, і все ж, хоча вона володіла всіма титулами для того, щоб нею бути, вона ніколи не стала патріархатом, і свою автокефалію отримала в 437. На самому краю Східної Римської імперії існу-

вала існувала також Грузинська Церква, і бодай на якусь мить звернемо до неї свою увагу, бо вона являє собою напручену підходящий приклад того, як у її справи мало місце втручання світського імперіалізму з боку Московського, так і з боку Константинопольського Патріархату: засновником цієї Церкви був Св. Григорій Просвітитель, і вона набула статусу автокефалії в 484 р., ще задовго до утворення автокефальних церков у Болгарії і Сербії, про які ми і поведемо мову трохи згодом. Посада єпископа, – а єпископи у ті часи брали шлюб – у цій церкві переходила від батька до сина, по довгій і єпископській святительській лінії, що є унікальним прикладом в історії Церкви, тому що ця традиція була схожою на кумівство, хоча за своєю суттю все виглядало інакше. До 6 ст. ця традиція зникла. Коли ж Грузія була приєднана до складу Російської імперії, Священний Російський Синод свавільно скасував земну автокефалію Грузинської Церкви. А в виборі більшовицької революції ця церква знову проголосила свою колишню автокефалію і, як зазвичай, Константинопольський Патріархат був останнім, визнавши її у ... 1989 р.!

Першою автокефалією народу, нещодавно повернутого у християнство, була автокефалія болгарського народу, який дуже часто перебував у стані війни з Візантійською імперією. Вона (болгарська автокефалія) додалася до існуючих церков: п'яти патріархатів: Римського, Константинопольського, Олександрійського, Антіохійського, Єрусалимського, Кіпрського і могутньої франко-німецької каролінгської церкви.

Автокефалія болгарського патріархату пов'язувалася з поверненням князя Бориса-Михайла: одразу ж після свого хрещення, правитель не уявляв такого стану речей, за якого нова болгарська національна церква, – а Болгарія тривалий час перебувала в стані війни з Візантійською імперією – могла б залежати від Матері-Церкви (Константинопольської), що викликало б патріотичні почуття до Візантійсько-Римської імперії. Для правителя було просто неможливо і немислимо, щоб бути змушеним слухати у своєму соборі, як поминають Патріарха Церкви тієї нації, з якою він мав постійні конфлікти (болгари і греки воювали між собою 150 років) і єпископи своєї країни могли б приймати від Константинопольського патріарха непатріотичні настанови, – така річ являла собою нестерпне втручання у справи правителя цієї помісної Церкви. Патріарх Фотій і імператор Михайло, як і його наступник Василь, зрештою, зрозуміли і пішли назустріч його домаганням. Будь-який заводив би справу у глухий кут. На цій умові Борис-Михайло впровадив візантійський імперський принцип двоголового орла, який символізував дві влади у народі – владу імператора і патріарха. Його церква мала бути національною. Саме його син, цар Симеон, котрий з превеликими труднощами, отримав, насамкінець, від імператора Константинополя Романа I Лекапена і Константинопольського патріарха Миколая Містика, автокефалію і патріарший статус для своєї Церкви (924-927), яка згодом мала свої осідок в Охриді, і сам болгарський цар отримав для себе титул василевса (імператора). Наприклад, другий болгарський патріарший престол у Тирново був заснував болгарський імператор Калоян у 1204 р., спочатку за канонічним схваленням папи римського Інокентія III і нарешті в 1234 р., коли новий болгарський патріархат був визнаний Константинополем, його патріарший статус був підтверджений для володільця верховного престолу – патріарха Йоахима Тирновського. Це перша автокефалія, яка стала прообразом всіх майбутніх автокефалій, які виникали слідом за болгарською у Східній Європі аж до нашого часу.

Розгляньмо механізми, які існували на початку всіх цих давніх автокефалій: по-перше, завжди існувала потреба в указі світської влади, щоб підтвердити народження нової автокефальної церкви. Саме тут, у народженні нової держави, яка впорядковувалася разом з автокефальною церквою за візан-

тійським зразком, проростало могутнє коріння всіх церков-націй з кінця 19 ст. і до початку 20 ст., водночас зі створенням або відродженням нових патріархатів, після розпаду Турецької імперії.

Сербська Церква, за допомогою дипломатичних заходів святого Сави отримала від нікейського імператора Феодора Першого Ласкаріса (1205-1222) і від патріарха Мануїла I Саррентеоса (1217-1222) статус «автокефальний архієпископ» в 1219 р., втілений єпископською хіротонією святого Сави. Цей унікальний приклад в історії Церкви зі статусом «автокефальний архієпископ», який в своїй особі поєднував всю «соборність» нової Помісної Церкви: святой Сава виконував усі справи сам, втілюючи, між іншим, у своєму єпископському сані в єпископаті апостольське правило 34; він сам вирішував, хто має прийняти рукопокладення на сан єпископа (бо ж не було жодних інших місцевих єпископів, які могли б зібратися у відповідності до апостольського канону 34, щоб узяти участь в обранні), але він успішно представляв з канонічного й еkleзіологічного погляду повноту усього єпископату завдяки цьому канону, специфічному для нього, про «автокефального архієпископа.» Цей унікальний приклад в історії, є підтвердженням того, що, надаючи усі ці привілеї першому єпископові, імператор і патріарх (в Нікеях) визнали автокефалію нової Помісної Церкви, не тільки як реальність (було ж надано хрисобулли), але як принцип для кожної нації, який випереджав у цьому питанні наявність єпископату, якого ще не існувало, і зосереджуючи у руках його першого предстоятеля всі привілеї повної автокефалії, який, зазвичай, потрібно було мати в розпорядженні, принаймні, троє чи четверо єпископів.

Постійні розколи і анафемі на початку утворення нових автокефальних Помісних Православних Церков у 2 тис.:

Заснування і першого сербського патріархату також пов'язувалося з волею монарха – яку виражав князь

Стефан Урош IV Душан – король сербів, котрий правив з 1331 по 1346 рр., який згодом був імператором сербів і греків з 1346 до 1355. Саме за підтримки афонських ченців, у яких він був покровителем, він зміг піднести престол у Сербії, доти архієпископський, до патріаршого статусу, який був втрачений за часів панування Османської імперії, а потім знову відновлений на початку 20 ст., – як ми й побачимо далі (Охридський патріархат був заснований за указом імператора Василя II в 1019 р.). Це, безперечно, мало важливе значення для посвячення на імператора, бо ж церемонію самої коронації проводив патріарх. Але єдиною гарантією для утвердження династичної спадкоємності, мав бути патріарх, прикріплений до національної церкви нової імперії. Душан проголосив себе базилевсом на Різдво 1345 р., поставши перед неможливістю привезти патріарха Константинопольського чи папу (насамперед потрібних для церемонії, попри те що розкол між Римом і Константинополем був остаточно оформлений ще аж з 1054 р.!) Коронацію було влаштовано в Скоп'є у неділю Воскресіння Христового під верховним головуванням болгарського патріарха Симеона, архієпископа Охридського Миколая I і за участю численного представництва настоятелів головних афонських монастирів, які були духовними хрещеними батьками нового імператора, котрий був у них покровителем. Сербський архієпископ Йоаннікій, відтак, був зведений до патріаршого сану і він інтронізував на престол Душана як сербського і грецького імператора. Коли й сам Іоанн Кантакузанський став базилевсом у 1347 р., він, вочевидь, не міг погодитися з тим, що сербський правитель носить титул базилевса і що нова сербська Церква розтерзана від впливу патріаршої Константинопольської Церкви, яка піддавала під сумнів його владу як канонічну, так і владу над суверенітетом, яким користувався півострів і Афон, якою де-факто і трохи згодом де-юре володів сербський імператор: тож у 1350 р. вступила у

дію симфонія, яка єднала імператора і Константинопольського патріарха, що проявилася у відлученні і анафемі, яку виголосив новому сербському патріархові і правителів цієї нації, патріарх Калліст I (1350-1353 і 1355-1363), учень святого Григорія Палами. Згідно з ухвалою, за змістом надто суворого, відлученню з Православної Церкви підлягали не тільки два головні дійові особи, але й всі землі сербів. Тож приєднання півострова (гори Афон) до нової сербської імперії, між іншим, за згодою його мешканців, святогорських ченців, і саме створення нової держави, розгладалося як поява суперника для імперії, викликало несамовиту лють з боку панівної церкви в регіоні (тут константинопольського патріархату, як сьогодні московського патріархату до українського патріархату) проти Церкви нації, яка взяла курс (як, наприклад, Україна сьогодні), на те, щоб здобути свою незалежність і законним шляхом означити свої нові національні і церковні кордони. Тут, як видно, немає нічого нового під сонцем другого і третього Риму.

Ми твердимо, що геополітичний фактор, – адже ці приклади неодноразово повторювалися в історії помісних православних церков, завжди був головним мотивом для ухвалення свавільних рішень про виголошення цих анафем, в той час як лише питання про чистоту православної віри неминуче призводило до розколу. Безсумнівно ж, що за цими анафемами влада та територіальні претензії, в будь-яких імперіалістичних Церквах (вчора Константинополь, сьогодні – Москва) виступали виконавцями волі князя. Це анафема, спрямована для того, щоб завдати удару сербському патріархату і сербському народові, була скасована лише через 25 років, у 1375 р. під час правління сербського князя Лазаря і константинопольського патріарха Філофея (1353-1354 і 1364-1376).

Цей принцип діяв і діятиме свавільним чином, у зв'язку з неодноразовими розколами наприкінці 19 і на поч. 20 ст., коли давні православні народи Європи (Болгарія, Сербія, Греція, Румунія), звільнені від османського ярма, перетворилися на суверенні держави. З огляду на те, що їхні національні православні Церкви, чия автокефалія деяких з них (болгарської і сербської церков), зазнавали від турків несправедливих утисків за потурання константинопольського патріархату, вони вимагали, не питаючи дозволу на те у константинопольського патріарха, проголошення колишньої автокефалії для своїх церков. У випадку з Румунією та Грецією, нові держави не хотіли, щоб їхні національні церкви підлягали патріархату, який прислуговував світській владі, осоружний ім, занепадої Оттоманської імперії!

Цікавий приклад з еkleзіологічної точки зору відновлення сербського патріархату, який не мав нічого спільного з Константинополем: мова йде про примарний карловацький патріархат. Першим, хто посів престол у Карловіцях в 1690 р., був Арсен Черновецький, Патріарх Печський, котрий організував велике переселення сербів у кількості тридцять сім тисяч сімей до Австро-Угорської імперії. У своєму імперському указі від 20 серпня 1691 імператор Леопольд визнавав за сербською православною Церквою її цілковиту незалежність, а патріарха фактичним громадянським і релігійним лідером сербів в імперії. І в наступні роки саме католицький австрійський імператор заступав собою місце православного візантійського базилевса для того, щоб надати автокефалію своїй місцевій православній церкві, хоча й належав до іншої християнської релігії. Так само, як імператор Іоанн V Палеолог (1341-1376 і 1379-1391), який став католиком, продовжуючи правити імперією і місцевою православною церквою, видавав укази на її користь. Наступник Арсена на патріаршому печському престолі Каллінік, відповідно до православних еkleзіологічних принципів, проголошених у цій статті, надав автономного статусу карловицькому осідкові, який, відтак, у цій справі нічим не завдячував Константинополеві. Друга сербська національна церква зростає завдяки новій еміграції у 1738 і 1788 рр. Вона стала патріаршим престолом згідно з імперською ухвалою Австрійської імперії в 1848 р., в чисті еkleзіологічні традиції візантійських імператорів, тож патріархат і автокефалія нічим не були зобов'язані Константинополеві. Цей патріархат зник з розпадом Австро-Угорської імперії під час 1-ої світової війни 1914-1918 рр. Але цей приклад являє собою канонічну юриспруденцію, який слугує доповненням до всіх вже згаданих у цій статті на користь легітимності заснування нашого патріархату. Можна також згадати про існування першої румунської автокефалії: мова йде про карловицький патріархат, який пев-

ний час у своїй історії під своєю канонічною юрисдикцією мав частину румунської Трансильванії і частину румунської Буковини, яка тоді входила до складу австро-угорської імперії. У ній було надано автокефалію 24 грудня 1864 р. за юліанським календарем, (5 січня 1864), і Румунській Православній Митрополії, яка мала свій осідок в місті Германштадт, нинішньому Сібіу. Румунська Буковина і Трансильванія стали автокефальними ще до об'єднання всіх румунських князівств. І ця автокефалія, яка також нічим не завдячувала Константинополеві, невдовзі поширилася на решті території Румунії.

Наразі ж, ще раз ми дошукаймося достеменною відповіді на всі ці питання у зв'язку з Київським патріархатом.

Давній еkleзіологічний принцип: Мати - Церква ніколи не може стати дочкою її Церкви-дочки.

Тепер розгляньмо інший аспект вимоги, що її висуває Святійший Патріарх Київський Філарет I, звичайно, весь єпископат українського патріархату, зрештою, і шанована українська греко-католицька церква, – це те, що Церква-Мати, українська церква не може бути церквою своєї дочки: тобто Московського патріархату! Давній еkleзіологічний принцип ще від початку утворення верховенства престолів лів в основу побудови Церкви. Цей принцип почали застосовувати з часів другого Вселенського собору (Константинополь I) в 381 р., за правління імператора Феодосія Великого, який створенням головного престолу прагнув освятити столицю імперії, керуючись тим принципом, що влада і вагомість престолу не випливають зі свого апостольського походження (а саме таке твердження підтримувала римська церква), а натомість зі свого політичного значення в імперії, бо ж він сам є імператор, що за своїм священним характером надало вагомого значення престолові і єпископові, який його посідає. В цьому і полягає весь сенс константинопольського канону 3: «А єпископ Константинополя, між іншим, повинен мати примат єпископа Римського єпископа, тому що це місто є новий Рим». Відтак, зрозуміло, що особа імператора є священна, а не лише особа одного апостола, який надав містові переважне місце. Цей принцип постійно розділяє православних і католиків, останні ж, вбачаючи у верховенстві престолу лише його заснування апостолом, не розрізняють того, що апостоли подалися до столиці лише з тією метою, щоб у ній поширити благовістя якомога більшої кількості людей. І крім того, якби цей принцип був правдивим, тоді саме Єрусалим, який слухав Саме Слово, Його проповідь, мав би бути першим престолом, місто, яке слухало і після П'ятидесятниці євангельську проповідь від усіх апостолів, в тому числі і від Петра! А що й казати, якщо хтось оминаючи Єрусалим, говорить з лукавством чи озлобленням: «що це місто не слід брати до уваги, мають значення лише подорожі апостолів за межами Єрусалиму». Але ж не завжди і в цьому разі буде Рим, якому б належало віддавати престолу першість Петра, бо ж саме в Антіохії було засновано престол у 38 р. апостолом Павлом і то ж корифеєм апостолів (і однозначно лише згодом у Римі), ще до їх прибуття у Рим! Якби принцип апостольського і петрового заснування визначав першість престолу, то якраз Антіохійський патріархат, патріарх якого ще раніше Риму був наступником Петра, мав би тоді бути першим осідком.

Не розтлумачуючи суті цього канону, ми вирізняємо в ньому один важливий момент: стародавня столиця – резиденція імператора чи короля, засновниця апостольської місії, навіть якщо вона перестає бути столицею, зберігає в себе священний характер верховного престолу у вічності Церкви.

Рим, покинутий імператорами, залишався першопрестольним, тому що він був першою імператорською резиденцією і першою столицею. Ми бачимо, що цей принцип застосовується і щодо Києва, який є початком усіх руських міст і взагалі колицькою і генезою поширення християнства на величезній просторі руської землі. Київський престол для Русі, як римський для Заходу був джерелом для всіх місцевих митрополій. Володимир і Москва виникли завдяки першим місіям, відрядженим з Києва; і не Київ виник зі столиці, яку він сам і заснував, тобто, з Москви! І, як мовиться у константинопольському (соборному) каноні 3, саме важливе політичне значення міста відіграє тут першорядну роль, тому правитель і засновник всієї Русі Володимир визначив святе місто Київ як Матір всіх церков руських «монархом якого він був і залишається на небі як рівноапостольний для всієї Русі, як ми й величаємо цього великого святого в Православній Церкві.

Другий еклезіологічний принцип ще більше посилює провідне місце Києва у всій Русі, і, отже, зверхника його єпископського престолу. Один з аргументів, висунутих супротивниками, з-поміж яких виступає і нинішній патріарх Московський полягає в наступному: автокефалія була надана московському, а не київському престолові, який, як вважає патріарх, як і його попередники, фактично ipso facto сам підпорядкував себе московському престолові. Можливо, слід ліпше знати історію, та й взагалі бодай у загальних рисах еклезіологію і канонічне право, щоб підтримувати такий аргумент.

У перші сторіччя Церкви ми бачимо точне відображення ситуації, пов'язаної зі спробою підпорядкувати престол одного міста, яке втратило значення, іншим. Таким було місто Елія Капітоліна відоме до і після під іменем Єрусалим, Матір всіх Церков. Могутній митрополит Кесарії тримав це крихітне місто під своєю юрисдикцією, і як Москва стосовно Києва, він спирався на політичне значення свого міста, щоб застосувати свою владу над зверхником престолу міста, яке бачило розп'ятого, похованого і воскреслого нашого Господа Бога і Спасителя Ісуса Христа. Його аргумент був простий: центром регіонального життя більше не була Елія, а він був перенесений у його єпископське місто Кесарію. Саме такий аргумент переважатиме згодом стосовно підпорядкування Києва Москві. Київ, звідки, власне, почалося навернення всієї Русі до християнства, буде підпорядкований Москві, яка перетворилася на могутнє місто, у якому знаходилася резиденція князя.

Знайдення на острові Св. Єлени Хреста Спасителя в 326 р. і побудова першої базиліки повернули втрачену славу місту. Але й відомо те, що ще Св. Кирило Єрусалимський (350-386) опирався зазіханням на владу кесарейського предстоятеля, чий місто Кесарея тоді було столицею Палестини і зверхник якого Акакій, аріанин, тричі відсторонював з посади святого Кирила з еклезіологічних мотивів: Кирил відмовився бути у залежності від кесарійського престолу. Як не порівняти дві ситуації, які достеменно нагадують ту ж ситуацію, що виникла нині між Москвою і Києвом?

Посвячення Святого Міста як патріаршого престолу повернулося до святого Ювеналія (419-458), який на Вселенському Халкідонському Соборі (451) надасть своєму престолові патріаршого статусу, якого доти не було, незважаючи на протести римської церкви. У своєму зверненні щодо проведення 5-го Вселенського Собору в Константинополі (553), імператор Юстиніан констатує цей факт, згадуючи про п'ять патріарших престолів за порядком, який зберігся за традицією: Рим, Константинополь, Олександрія, Антіохія і, нарешті, Єрусалим. Він ясно зробив натяк на Святу Пентархію, яка користувалася великим успіхом. Ці прецеденти як за формою, так і по суті, містили принципи, які слугували моделлю і еклезіологічним зразком для вивіщення міста Києва у 20 ст. до патріаршого престолу як Матері всіх міст і церков руських, от-як Єрусалим є Матір церков усього світу, Київ є руський Єрусалим!»

Часто ми чуємо від тих, хто стверджує про розкол, у якому перебуває майже 20 мільйонів українців віруючих, які є членами нашої святої Церкви, такий аргумент: київського патріархату ніколи не було! Ми їм відповімо, щойно взявшись до вивчення цього питання, що до 451 р. Матір всіх Церков (Єрусалим) також не володіла патріаршим престолом, в той час як інші патріархати існували тривалий час. Скажемо їм і те, що до початку 20 ст. не існувало й румунського патріархату, і те, що саме палата депутатів і сенат цієї нації запропонували вивіщення Бухареста до патріаршого статусу, і що новий румунський патріархат також переживав тривалий у часі розкол з Константинополем, щоб водночас проголосити свою автокефалію, яка виводила його з-під юрисдикції Константинополя, його столицю та патріарший престол. Крім того, згадаймо, що всі останні сучасні автокефальні церкви поч. 20 ст. – болгарська, сербська, румунська, Елладська церква, потерпали від тривалого розриву з імперіалістичною Церквою: від Константинополя, як і зараз всіляких утисків чинить Москва! Але ці ж церкви, проявляючи лицемірство благочестивих фарисеїв, забуваючи своє минуле, вже сьогодні шикуються в одну шеренгу з Москвою супроти шанованої і тисячорічної за віком Помісної Української Церкви. Згадаймо про тривалість цих розколів, які ятрилися не одне сторіччя і в яких був один і той же мотив: застосування еклезіології про Помісну Православну Церкву для нації, як і для України сьогодні, і як для Македонії, яка опинилася в такій же ситуації віч-на-віч із сербським патрі-

архатом, що й наша Церква перед московським патріархатом. Проголошення автокефалії болгарської церкви в 1185 р. призвело до розколу з Константинополем, який тривав аж до 1234 р., коли Болгарська Церква отримала вперше визнання своєї автокефалії від Константинополя. Тривалість першого болгарського розколу становила 50 років. Проголошення повної автокефалії сербської церкви в 1446 р. царем Стефаном Душаном і не визнавалося аж до 1475 р. Тож перший сербський розкол тривав 29 років.

онстантинопольський патріархат, як ми бачили, відлучив сербську церкву протягом усього цього періоду. А проте, рукопокладення і таїнства, здійснювані в обох Церквах в ці періоди розколу, на даний час вважаються цілком чинними в православній церкві. Повторне відновлення печського патріаршества у 1528-1534 рр.з відлученням і відстороненням з посади тривало шість років. Третє відновлення патріаршества відбулося без заходів відлучення у 1557 р. і тривало аж до нової його ліквідації у 1766 р. Проголошення автокефалії Елладської Церкви у 1833 р. королем Оттоном не визнавалося аж до 1850 р. Період розколу розтягнувся на 17 років. Повторне проголошення автокефалії болгарської церкви у 1872 р. не знаходило визнання аж до 1938 р. Тривалість останнього болгарського розколу становить 66 років, а загалом 116 років, – саме стільки часу болгарська церква перебувала в розколі з Константинополем.

Константинополь відлучив болгарську церкву від спілкування у всі ці періоди. Проте, здійснювані рукопокладення і таїнства в цій Церкві в ці періоди нині вважаються повністю чинними у Православній Церкві. Хіба ж можна тоді казати, що, оскільки ці місцеві церкви мали своїх святих протягом всього періоду розколу, до нього і після, ніби в якийсь момент в своїй історії втратили благодать і харизматичну єдність з Православною Церквою? Вони, звичайно, втратили в якийсь момент у своїй історії юридичну єдність з церквами-сестрами, але вони ніколи не втрачали харизматичної єдності. Адже харизматична церковна єдність не піддається жодній правовій формі, вона дається в Дусі Святому для повноти Тіла Христового, тобто Церкві. Святий Дух як Кров для Тіла, живить усіх своїх членів через Главу, яка у них також є Серце: через Христа! І рука не може сказати іншій руці: «Ти не належиш до цього тіла»; і одна нога не може сказати іншій нозі: «Ти не належиш до цього тіла...» Ці розколи, які були несправедливо звалені на більшість автокефальних церков, які сьогодні зодягнуті у блискучі лати канонічності, забули, що вони перейшли цей шлях, і що на ньому вони прибрали вигляду мученика, який під час переходу через пустелю, підніс їх еклезіологічне увідовлення про утвердження помісної Церкви місцевий як заслін від всілякої ересі у всіх формах панування іншої церкви над автокефальною помісною церквою. Ці розколи не є результатом божественного рішення, а результатом імперіалістичної політики, людської влади, рішень, прийнятих без Духа Святого, який, між іншим, повинен діяти на управління Церквою. Ці факти важливо пам'ятати, коли настане час для діалогу з іншими Православними Церквами посестрами.

Виготовлення святого мира як ознака повної автокефалії згідно з традиційною еклезіологією Православної Церкви.

Ми обмежимося стислим викладом теми, бо ж нашим українським і російським читачам добре відома рання історія української церкви, що спонукає нас з'ясувати всіх найбільш знакові факти, які мали стосунок до утвердження Київської і всієї руської митрополії як національної церкви українського народу. Ми окинемо поглядом конкретні, ті чи ті, події, які у довіковій історії становлення української нації привели до народження української автокефальної митрополії.

Цей процес бере свій початок з волі князя Володимира, котрий діяв достеменно у такий же спосіб, що й болгарські і сербські князі у справі навернення свого народу у християнство і надання йому незалежної помісної церкви. З цієї метою він звернувся до двох співімператорів Василя II і Костянтина VIII і до константинопольського патріарха Святого Миколая Хрисоберга, вони ж відрядили до нього першого митрополита Київського, святого Михайла (в його почті перебувало шестеро єпископів). Він же охрестив Володимира в Херсонесі (989) і взяв участь у його шлюбі з принцесою Анною, яка була сестрою двох співімператорів. Потім він (Михайло) прибув у Київ для всенародного хрещення мешканців міста у водах Дніпра. Ми бачимо, що принципи перших автокефалій були за-

кладені з самого початку створення цієї Церкви: воля її князя, який звернувся в Константинополь, і відрядження звідти першого єпископа. Невдовзі, навіть якщо слово автокефалія не вимовлялося, мало місце вивіщення нової помісної руської церкви, а водночас, відповідно до візантійської імперської моделі, підпорядкування її владі князя, який вибирав собі предстоятеля, митрополита Київського, підтверджуючи, наприклад, чинність обрання у якомусь місці, де свого часу просили Константинопольського Патріархату обрати для них якогось митрополита. Так, наприклад, ми бачимо, як один грецький митрополит Феопемпт вирушив до Києва, якого на прохання князя Ярослава Мудрого, відрядив патріарх Олександр Студит (1025-1043) і імператор Михайло IV. Починаючи з цього часу, нам відомо, що, з огляду на відстань, було неможливо проводити обрання єпископів в Константинополі: вибори стали місцевими і Руська Церква була зорганізована відповідно до Апостольського правила 34, яке визначає поняття про автокефальні церкви. Крім того, канонічна територія константинопольського патріархату обмежувалася давніми кордонами імперії, і вони ніколи не охоплювали величезних руських просторів. Наголосимо на тому, що у список, який регулярно складався імперською адміністрацією стосовно ієрархії митрополій, архієпископів і патріархів імперії, не вносилися Русь.

На якусь мить зупинімося на цьому харизматичному привілеї виготовляти святе миро предстоятелем помісної Церкви. З плином часу увійшло у звикот виготовлення Києвом святого мира, що, за словами професора Троїцького, було однією харизматичних ознак повної автокефалії, і вже на самому початку своєї історії надало привілей для предстоятеля київського престолу.

Безсумнівно, це було беззаперечною ознакою повної автокефалії Помісної церкви. Ось кілька прикладів: сьогодні Грецька Автокефальна Церква має, згідно з твердженням Константинопольського Патріархату, лише обмежену автокефалію, і вона не може виробляти самотужки власне миро, беручи його в обов'язковому порядку у Константинопольському Патріархаті. Вона, крім того, не може створити іншу автокефальну церкву, і якби вона зробила б такий крок, то негайно була б відлучена від спілкування Великою Церквою! Ні Грецька Церква, ні Кіпрська Церква, ні Болгарський Патріархат, ні Грузинський Патріархат, ні давня чехословацька автокефальна Церква (тепер розділена на дві окремі одиниці), отже, в еклезіологічному розумінні не можуть бути рівні з Константинопольським Патріархатом. Той факт, що вони отримують Святе Миро від Константинополя, наближає кожну з цих церков до автономного статусу, який не володіє статутною церковною повнотою, яку мають автокефальні Церкви. Грецька Церква, отже, у фундаментальних аспектах свого церковного життя, підпорядкована рішенням константинопольського патріарха. В часи оттоманського панування патріархати Олександрії, Антіохії і Єрусалиму отримували святе миро від константинопольського патріархату, який, відтак, обмежував владу їх автокефалії. Правильно і те, що обрання їх патріархів проводилося постійно діючим синодом константинопольського патріархату, і такою ж мірою воно залежало від згоди імператора в добу візантійської імперії. Згідно з православним ученням про «одну Церкву», кожна велика помісна церква є «одна Церква» і з огляду на цю реальність, вона володіє всім, що належить «одній Церкві». У своєму житті вона не підпорядковувалася будь-якій церкві, яка була б вищою і яка перебрала б на себе певні дії; от як слушно, коли вона виготовляє своє миро чи засновує нову місцеву церкву. Цікаво, що Кіпрська Православна Церква, давніша ніж Константинопольський па-

тріархат, ще й нині отримує від нього святе миро, ймовірно, це також спадщина оттоманського панування. Ця доктрина не була розроблена впродовж турецького періоду константинопольського патріархату, але за сто років до падіння Константинополя, як підкреслює професор Троїцький у питанні про визначення різновидів автокефалії: «У документах церковного права міститься, між іншим, твердження, що крім звичайної церковної автокефалії, існує автокефалія обмежена і звужена, «??? ?????????» – не цілковита». Патріарх константинопольський Калліст говорить про цю обмежену автокефалію «не цілковиту – ??? ?????????», погоджуючись з нею у своєму листі 1345 р., до болгарського патріархату Тирново. У тому ж столітті (1346-1375), патріархи константинопольські скасували відлучення від спілкування сербську церкву для перетворення її обмеженої автокефалії, яку було надано за часів святого Савви, на повну автокефалію. Константинопольська Церква надала обмежену автокефалію Сербській Церкві в 1879 р. і Польській Церкві в 1924 р. Обмежений характер цього типу автокефалії виражається в літургічному, адміністративному, фінансовому та міжцерковному плані. Літургічні обмеження включають, наприклад, зобов'язання для Церкви дочки поминати ім'я глави церкви-матері і прийняття від неї святого мира (олії). «Слід зазначити, однак, що на думку великого еклезіолога» концепція обмеженої автокефалії не знаходить жодної канонічної підстави, а навпаки, вона повністю виключена канонічною структурою, яка виступає за рівноправність автокефальних церков. Ця концепція є винаходом церковних політиків Константинополя, які прагнуть підтримувати, бодай якийсь вплив на ті частини, які відділені (через автокефалію) від Константинопольської Церкви, з метою мати матеріальну підтримку з їх боку. Отримавши владу від апостолів через апостольське спадкоємство, кожна Автокефальна Церква рівноправна з іншими, і будь-яке обмеження зумовлене цими правами є порушенням канонів, які забороняють втручання однієї церкви в справи іншої без запрошення останньої». Висновок, який, напевне ж, стосується всіх інших автокефальних православних Церков, полягає в тому, що привілей виготовляти власне святе миро, яким навіть не володіє, як ми вже підкреслювали, Грецька Автокефальна Церква і шанована апостольська Церква Кіпру, але яким натомість володіє тимчасово київський престол, є незаперечним доказом його повної автокефалії.

Інший фактор, на якому зрідка наголошують, істотно доводить церковне верховенство Києва над Москвою: це, дивним чином, виникнення права, яке було визнано Константинополем за новим Московським Патріархатом виготовляти власне святе миро. Ми пам'ятаємо, що автокефалію від Москви з її вивіщенням, як ознакою патріаршества, було здобуто за допомогою сили. Цар Федір Іванович і така сильна особистість у князівстві як регент Борис Годунов, у 588 р. запросили у Москву патріарха Єремію II з Константинополя, який був політично ослаблений оттоманським пануванням. Вони почали обмежувати його свободу, заважаючи йому повернутися до Константинополя. Одна «традиція» існувала тоді в Москві (яку багато хто з літописців описують у своїх розповідях), – ув'язнювати приїжджих іноземців, яким влаштовували гарний смейот, але які ніколи більше не мали права, під страхом смертної кари, навіть просто заявляти про повернення на свою батьківщину або ж спілкуватися з неросіянами у столиці. Тож патріархові запропонували перенести свій осідок до Володимира, під тим приводом, мовляв, залишаючись у Константинополі він перебуватиме під турецьким ярмом. Діставши у відповідь рішучу відмову, зважаючи на обставини, йому запропонували ще прямише стати патріархом Русі з престолом у Москві. Тоді, нарешті, (ми передаємо всі перипетії цієї історії), патріарха, який, зазнаючи утисків, бачив, безсумнівно, що дні його завершаться у Москві, якщо він відмовиться вивістити престол в Москві до патріаршого статусу із одночасним проголошенням автокефалії і звершити інtronізацію, після обрання з цієї нагоди, кандидата, призначеного царем Борисом; це був кандидат, якого константинопольський патріарх не бачив навіть у вічі до цього дня! Таким чином, 26 січня 1589 р. за юліанським календарем, було звершено не інtronізацію, але свого роду повторну єпископську хіротонію, яка виходила від традиційного православного Типикона, коли, покладаючи на нього Євангеліє з молитвою єпископського рукопокладення, виголошувалося: «Божественна благодать повеліває найбільш благочестивому архієпископу Іову стати Па-

тріархом Московським і всієї Русі» Але Єремія не міг нічого сказати, тому що все було в руках могутнього регента і посвятив патріарха Іова – його (Бориса Годунова) улюбленця. Він також особливо не спантелився з цього, бо ж така практика князя призначати свого кандидата для обрання його верховний престол існувала в усіх монархіях і була закріплена у Візантійській імперії в добу її розквіту. І саме тут надається дозвіл новій церкві самостійно виготовляти власне святе миро. Патріарх по-своєму перетлумачив і такий аргумент: оскільки це право було надано принаймні після 14 ст. (точна дата не відома) київському престолові, миро було перевезено з цього престолу, яке, однак, він зберігав собі, у новий, московський осідок! Ось так у канонічному праві, як харизми, право виготовляти святе миро не виходило від права, наданого в той день константинопольським патріархом московському патріархатові, але від визнання того, що це давнє право виходило з київського престолу. Навіть завдяки святому миро було підтверджено становище київської митрополії як Церкви-Матері для Москви. Яким чином тоді нині автокефальні православні церкви можуть шикуватися в шеренгу за Московським патріархатом, уявляючи, ніби українська Церква є Церква-донька Москви, і вона, отже ж, повинна, як і раніше залежати від її омофору, тоді як правда полягає якраз у протилежному: саме Москва є Церква-донька Київського престолу, Матері всіх руських церков.

Ще одна ознака першості Київського престолу над Московським, – його титул: митрополит Київський і всієї Руси -України.

Починаючи з 11 ст., після того, як князь Ярослав поставив першого руського митрополита у Києві (1051), святого Іларіона, призначення зверхника надалі вже не відбувалося у Константинополі, хіба що у рідкісних винятках. Було обрано його (найчастіше ж митрополит призначався з волі князя, як, до речі, і в Константинополі), і один з його наступників, Ростислав, видав закон, згідно з яким що «віднині митрополити обиратимуться і призначатимуться на Русі, і то за згодою Великого Князя». Але ще до цього указу, яким затверджувалася давно встановлена практика, ми бачимо обрання святого Климента в 1145 р. і під час церемонії рукопокладення його на єпископа, що відбувалося в Константинополі, йому було покладено на голову мощі святого Климента. Справді, в той час, коли патріархи автокефальних церков як от Олександрійський, Антиохійський та Єрусалимський віддавна обиралися постійно діючим синодом Великої Церкви (Константинополь), реальна автономія в семантичному сенсі цього слова, автокефалія «де-факто» київського престолу, була значно більшою, ніж самостійність згаданих автокефальних церков і багатьох інших автокефальних церков, присутніх у межах Візантійської імперії. Ми не можемо простежити в цій статті всі наступні історичні етапи, протягом яких зміцнювалася автокефалія де-факто київського престолу. Ми тільки маємо ті факти, які, на нашу думку, є найбільш знаковими для автокефалії української митрополії. Зокрема, сам титул, який надавався зверхникові: «митрополит Київський і всієї Русі України», передавав те, що носій його виражав цю першість. Вперше частково цей титул увійшов у вжиток наприкінці 11 ст., коли Русь розділилася на три частини, і міста і навколишні області, Київ, Чернігів та Переяслав опинилися під канонічною юрисдикцією лише митрополита Київського. Ми певні, що ця практика існувала вже давно, з початку 13 ст., коли у відомій анонімній хроніці про Суздаль в 1230 р., титул «Митрополит Київський і всієї Русі». Ми, зрештою, знаходимо ту назву, яку відтоді носили всі українські патріархи задовго до татарської навали, коли місто постійно було митрополічним осідком: «Митрополит Київський і всієї Русі-України», такий титул носив митрополит Петро Акеревич, який їздив на Ліонський собор в 1245 р., докази того, що він представляв «ad personam – особисто» свою Церкву як помісну руську церкву, і він, отже, не був представлений делегацією Константинопольського патріархату. Ще один випадок показує, що канонічні рішення на догматичному ґрунті, можуть нормально ухвалюватися лише за згодою Матері-Церкви в інтересах самої, власне, автономної митрополії, тому їх самостійно приймать могутній митрополит Київський: коли папа Григорій IX (1370 -1378) прийняв ухвалу про навернення «єретиків-русинів», він звелів змішаним подружжям парам (католицько-православним) розірвати шлюбне життя з православним (чоловіком чи дружиною), і то лише для навер-

нення в католицизм православного (чоловіка чи дружини)! На домініканців було покладено величезне завдання займатися прозелітизмом. У відповідь на цю агресію, Блаженніший Митрополит Київський Кирило зажадав, щоб католики були перехрещені до їхнього шлюбу з православним (майбутнім чоловіком чи дружиною), і цю вимогу він висунув, не радячись з Константинополем. А ще ж за допомогою київського князя Володимира, сина литовського правителя Ольгерда (1345-1377) він (митрополит) прогнав домініканців. У той час, Велике Литовське князівство займало 90% території, яка охоплювала Литву, Білорусь і Україну. Саме в цей період посилювалася реальна незалежність могутнього київського митрополита.

Розколи як провісники автокефалії «Де-факто» української митрополії.

Саме в цей період ми бачимо, як проступав перший великий розкол між Києвом і Московою, що віщувало про майбутній розкол в у усіх землях. Згадаймо, що принцип автокефальної Помісної Церкви для нації, як це було у Великому князівстві Литовському, зумовлювався нещодавніми завоюваннями, і впроваджувався в устрій Помісних Церков у Візантійській імперії і в сусідніх країнах. Соборні канони зазначали, що межі місцевої церкви входять у межі держави, де вона знаходиться нинішньому вигляді, але траплялися й винятки. Імператор – богослов Іоанн Кантакузенський написав листа українському (литовському) князю Вогиною-Любарту-Дмитру, щоб висловити свою категоричну незгоду з існуванням двох митрополій, одна з яких, київська, знаходилася на території Литви, а інша на території, залежній від московських князів, відтак, розділяючи канонічну територію колишньої київської митрополії. Але ж треба було ще й брати до уваги хитке становище канонічної території київської митрополії, яке з огляду на завоювання її князями або втрачені землі, ніколи не був стабільним, і залежало від примх завойовників. Зрозуміло, що литовський князь, як і сьогодинішні керівники української держави, не хотів, щоб його митрополит перебував у залежності від церкви іншого народу (московських князів), з якими він раз-пораз вступав у конфлікти. Двоє кандидатів з'явилися в Константинополі, який був вибраний правителями як третейський суддя у їх суперечках, але ще й тому, що давній зв'язок з Церквою-Матір'ю ставив її в очі обох конкурентів-єрархів, в ролі нового Соломона. Вони прибули в 1353 р. у столицю. Кандидатом від московського князя був святий Алексій, кандидатом від князя Литовського був Роман. Патріарх Константинопольський Філофей (з котрим ми вже зустрічалися), підтримуючи ту думку, «Русь повинна управлятися лише однією неподільною митрополією», прийняв Соломонове рішення, щоб улагодити справу: діючий центр митрополії він переніс у місто Володимир, посвятивши при цьому обох митрополитів: Алексія, як митрополита Київського і всієї Русі, і Романа митрополитом всієї Русі, але зверхником новгородського престолу. Те, що мало статися, сталося: насіння розколу, посіяне Великою Церквою по trochu розросталося. Роман, як і хотів цього, звісно, дуже законно, князь переніс свій престол до Києва, Алексій же за підтримки московського князя і татар, і суто символічної, бо ж він не був на місці, патріарх Константинопольський, вирушив до Києва, щоб оволодіти своїм престолом, і ледь вінніс ноги звіти, уникши, можливо, й смерті. Розкол тривав і з наступником митрополита Романа, святом Кипріяном. У 1354 р. під час другого вступу на патріарший престол у Константинополі святий Філофей, бажаючи покласти край розколу між Московою і Києвом, написав обом супротивникам, що престол має бути один, як, власне, і один митрополит. Але ми все ще маємо справу з двома розділеними національними територіями і кожен з їх князів законно претендував на те, що потрібно мати національну церкву, незалежну від сусіднього і ворожого народу, зі своїм власним предстоятелем. Та ситуація дотемно нагадувала нинішню, у якій Україна опинилася по відношенню до Росії. Литовський князь Ольгерд, який залежав від польського короля Казимира (1333-1370) звинуватив митрополита Алексія за його патріотичну прихильність до московського князя, і звелів замість нього обрати святого Кипріяна митрополитом Київським: отже, північні князівства своїм предстоятелем визнали Алексія, південні ж - святого Кипріяна. Керуючись мудрістю, Церква канонізувала обох супротивників у ситуації, яка вже призвела б до виголошення анафем, як нам нині відо-

мо. Крім того, було б неможливо в той час, у тій ситуації втратити одну руську митрополію, продовжує, бо ж дві держави у еклезіологічно прийнятному сенсі вимагали двох окремих помісних церков, знову ж таки за тією ж логікою, що й нині, як ми спостерігаємо, відбувається між Україною і Росією, Києвом і Московою. Але слід додати ще одну неможливість: московський князь Симон Гордий помер від чуми (1353) і регентство у князівстві, в часи правління дуже слабкодухого князя Івана, випало святителю Алексію, на якого, отже, лягла подвійна відповідальність – турбота про державу і Церкву, що а contrario дає доказ того, що у тій ситуації, в якій він опинився, Алексій не міг здійснювати першосвященниче служіння, незалежне від російської політики на польсько – литовсько – українських землях! Напевне ж, слід збагнути ті думки і почуття, якими переймалися у тій історії обидва супротивники: оскільки воля московського князя з еклезіологічного погляду полягала у тому, щоб панувати на Україні, а воля київського князя тому, щоб мати національну церкву, незалежну від Москви, то такий стан справ був би незбагненим для київського митрополита Кипріяна, болгарина за походженням. У нього було уявлення про єдність давньоруської церкви і після смерті святого Алексія, він поквапився оволодіти наступництвом великого першосвященника в Москві і об'єднати обидва престоли під свою владу. Насправді ж, честолюбний задум святого Кипріяна сягав ще далі: він прагнув також зібрати під свою владу помісні церкви Галичини, Молдавії та Болгарії. Було б створено вселос'янську церкву, суперника для Константинопольського Патріархату. Він відрадив посольство в Константинополь в 1397 р., але, зрозуміло, що константинопольський патріархат і імператор виступили супроти такої ідеї. Не лише в Москві, але й не меншою мірою київські князі не хотіли створювати таку ситуацію: тож він (Кипріан) був вигнаний з Москви. Але повторимо – святий Кипріан щиро хотів об'єднати два престоли в одній руській церкві, долаючи їх розділення у двох державах-суперниках; але вже народження останніх і найближчих автокефальних Церков ввело його в оману. Хрещення народів починається із становленням якогось народу і в цьому сенсі, Київ під польським і литовським пануванням ставав незалежним народом. Зароджувався ще один: після смерті святого Кипріяна, Константинополь відправив до Москви у 1410 р. грецького митрополита Фотія. Але, зрозуміло, коли цей митрополит, призначений для московського престолу, вирішив осісти на київському престолі, то викликав невдоволення у нового литовського князя Вітольда, тож коли Фотій з'явився в Литві-Україні, його потурчили звіти. Восени 1414 р. на місцевому соборі на престол був обраний родич Кипріяна за правління литовського князя, вже минає рівно шістьсот років, як він став митрополитом Київським. Він також був болгариним, родичем попереднього київського митрополита, під іменем Григорій. Але історія повторюється: митрополит московський, Фотій і патріарх константинопольський Євфимій II (1410-1416) відмовилися його визнати і відповідно до з добре відомих примусових методів – до яких вдаються у Московському Патріархаті сьогодні – його було відлучено від спілкування з церквою і піддано анафемі. Ці дії, відтак, зближували київський престол з римським. Скориставшись підтримкою князя і всього українського єпископату, не порушуючи становища, шанований київський митрополит Григорій сумлінно виконував свій пастирський обов'язок. Він поїхав на Констанський собор у 1418 р. і був прийнятий з великою повагою папою Мартіном V. Митрополит Григорій докладав зусиль у тому, щоб приєднати до своєї церкви міста Новгород і Псков, які, проте, знаходилися за межами литовської держави. Григорій помер у 1420 р., залишивши пам'ять про себе як предстоятеля, котрий вмів бути одночасно оборонцем еклезіології про незалежну українську національну церкву, і як сумлінного пастиря, уважного до духовних потреб свого народу. Він став «де-факто» душею української автокефальної церкви.

Святий митрополит Київський Петро Могила і зміцнення національної свідомості українського народу. Насправді, історія України, яка стала васалом литовських князів і польських королів, засвідчує, ніби примарна автокефалія української митрополії утверджувалася. Саме в лоні Церкви передавалася з роду в рід православна віра перед лицем польських католиків, але й поширювалася українська культурна ідентичність та зміцнювалися національне почуття українців,

відірваних від віддалених руських князівств. Ми побачимо всі ці моменти зі вступом на київський престол святого Петра Могили. Саме в межах незалежної місцевої православної митрополії України, як і в межах а польсько-литовського королівства, яке не було рідним, підносилося національний дух українського народу. Зв'язки з Росією ослабли, хіба що вони підтримувалися на прикордонних землях. У часи загарбання, як це мало місце і з візантійцями під турецьким пануванням, місцева православна Церква стала єдиним вектором національного почуття, і передавачем не тільки мови, відмітних традицій своєї оригінальної культури оригінальний, але й національної історії. Всі ці факти протягом століть і витворювали незалежність «де-факто» автокефального київського престолу.

Але незабаром католицька Польща за допомогою угод, вигідних для її союзу з Литвою, скористалася їх вигодами. У 1413 р. було підписано угоду, за якою обмежувалася участь православних у державних справах. Побіжно розглянемо об'єднання Польщі і Великого князівства Литовського в одну державу, згідно з підписаною у 1569 р. Люблінською унією. Нова держава під назвою Річ Посполита включає в собі 850 000 кв. км з одним правителем -польським королем і великим литовським князем. Ми можемо зробити висновок, що починаючи з цього періоду, київська митрополія опинилася поза межами російської Церкви і проявляла свою лояльність до своїх нових володарів. Але незабаром наступальна політика повернення у католицизм православного населення, зі збереженням православних обрядів, яку провів польський король вкупі з римською церквою, призвела до підписання знаменитої "Брестської унії" в 1596 р. Однак більшість православного люду відкинула її.

Неможливо простежити всю історію повної незалежності київської митрополії аж до входження України до складу Російської імперії (1793). Лівобережна Україна (за лівим берегом Дніпра) була включена до складу Російської імперії за Переяславською угодою 1654 р., як і козацька держава (гетьманат). Відтепер із західного боку українські національні почуття пов'язуватимуться як з київською митрополією, так із козаками (гетьманами), які змусили заговорити про себе істориків у 18 ст., про те, що завдяки вмілому керівництву Богдана Хмельницького, Петра Сагайдачного та Івана Мазепи, українці були найосвіченішим народом у Європі! Ми, на жаль, не можемо, відходячи занадто далеко від нашої еклезіологічної теми, докладніше з'ясувати ту провідну роль козацтва, яку воно відіграло у формуванні українських національних почуттів.

Зупинімося на одному з їх найбільших єрархів зі вселенським духом, на постаті, відомій під іменем святого Петра Могила (1633-1647), Наш свяятий патріархат виявився prorочим за духом, коли першим канонізував його у 1998 р., перш, ніж це зробила після нього українська церква московського патріархату. Петро Могила, як відомо, був небожем молдавського господаря. Його дядько Юрій був могутнім митрополитом Сучавським (Сучави) в Молдові, а його родина проживала в Яссах. Петро Могила народився в 1596 р., у рік, коли у зв'язку з Брестською унією українська церква розділилася на дві частини. Тому одним з пріоритетних завдань у Петра Могили, який став митрополитом київським, було відновлення єдності двох частин української Церкви. Він вступив до монастиря Печерської Лаври в 1625 р. і швидко зажив слави завдяки своїм енциклопедичним знанням. Польський король Сигізмунд III Ваза (1587-1632) за порадою канцлера Томи Замойського, призначив його архимандритом Печерської Лаври. Петро Могила заснував школу чи університет для здобуття освіти, головним чином, духовенством, а й також для синів шляхти і міщан, за західним зразком, де заняття чи уроки велися латиною, грецькою ж викладалася антична філософія, основні святоотцівські твори, не забувалася при цьому загальна історія і математика. Він усвідомлював, що якщо православні вивчатимуть отців Церкви, то університети, які він відвідував у Західній Європі (можливо, він бував і в Парижі) були багатішими відкриті навістіжні свої двері для інтелектуального розвитку студентів, і, зокрема, духовенства. Щоправда, у нас немає тут завдання вести мову про ту активну ролі козацького гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного

Високопреосвященний Митрополит Мішель (Лярош), Української Православної Церкви Київського Патріархату

ГЕТЬ ВІД ЗАДРИ- ПАНКИ, МОСКВИ!

Давно відома істина для кожного українського патріота. То чи не час її у цю трагічну пору нарешті реалізувати?!

Десятки мільйонів знищених у ХХ сторіччі власних громадян, політика залякування і безпідставної бравати на світовій арені, безглузде транжирство природних ресурсів, військова агресія по відношенню до сусідніх держав, претензії на світове лідерство, – все це зрештою набридло тим, хто глобалізує досягнення високих технологій.

Ніхто не хоче, щоб країна, яка ментально живе в минулому, мала натомість достойне майбутнє.

Весь світ зневажає і ненавидить Росію!

Росія чіпляється за Україну, яка прагне європейських цінностей, як за рятувальний круг. Тягне неньку за собою на самісіньке дно.

Лає її на чим світ стоїть. Робить все можливе, щоб кримінальні цінності ординської Московії, – корупція, брехня, зневага, терор, – стали цінностями працелюбною, талановитою і демократичною України.

І тут не важлива краса гри, важливо розімкнути смертельні обійма і вирватися з них назовні.

І нарешті всім світом заспівати – Russia goodbye!

КОЛОНКА БОГДАНА СЕРЕДЮКА З ДЕТРОЙТА (США)

РЕКЛАМА

ШВИДКО
ЗРУЧНО
ПРЯМО В РУКИ

Найшвидший і найбільш надійний посилковий сервіс до України та країн СНД. Порівняйте терміни доставки пакунків через компанію МІСТ з другими компаніями і переконайтесь в цьому самі.

- ДОСТАВКА КОРАБЛЕМ
В Україну: 30-40 днів
В Москву: 30-40 днів
В Ст. Петербург: 35-45 днів
Решта регіонів на www.meest.us
- ЕКСПРЕС ДОСТАВКА ПОСИЛОК:
В Україну: 3-5 робочих днів
В Москву: 5-7 робочих днів
- ВІДПРАВКА АВІА І МОРСЬКИХ ВАНТАЖІВ
- ДОСТАВКА АВТОМОБІЛІВ У КОНТЕЙНЕРАХ
- УПАКОВКА І СТРАХУВАННЯ
- ПЕРЕКАЗ ГРОШЕЙ ЗА НАЙНИЖЧИМИ ЦІНАМИ

1-800-288-9949 www.meest.us

Marketing and design by imaginesudio.com

Редагує колегія. Адрес редакції: Релігійний бюлетень журналу «Бористен» «Наша Церква - Київський Патріархат», вул. Телевізійна, 3, 49010, м. Дніпропетровськ, Україна. Тел. 050-340-28-27. E-mail: fidelsukhonis@gmail.com

Представництво редакції:

У США
Mr. V. Babanskyj, 74,
Oakridge Lane
Watchung, N.J.
07069, USA.

В Україні:
Володимир Барна
вул. Банкова, 2
01024, м. Київ
тел. 066-62432-31

Підписано до друку 00.00.2015 г. Формат 60X84/8, друк офсетний. Умов. друк. арк. 1,86.

Друк ФОП Кругляк І.С.
Свідоцтво ДП № 160-р від 16.05.2013
м. Нікополь, вул. Шевченка, 65/44